

StOKpaardje

Tijdschrift van Stichting 't Oude Kinderboek – jaargang 17, nummer 1, 2021

Rijmpjes, versjes, gedichtjes

Door diverse omstandigheden is het niet gelukt om een derde StOKpaardje in december 2020 uit te laten komen. Maar het thema dat voor het eind van het jaar op stapel stond, is ook bijzonder geschikt voor het eerste StOKpaardje van het nieuwe jaar. Want het is -nadat in december vast een aantal nieuwe dichtwerkjes het licht heeft gezien- toch mooi om in het begin van het nieuwe jaar een aantal oude gedichtjes in het zonnetje te zetten. Zeker nadat begin februari de poëzieweek op het programma stond!

Onze StOK-collectie is onderverdeeld in diverse genres. Het overgrote deel van de collectie wordt gevormd door de romans. Maar er is ook een aparte afdeling rond sprookjes. Verder staat er -verdeeld over meerdere planken- een hele serie kerstverhalen. De prentenboeken nemen ruim twee kasten in beslag, er is een afdeling bijzondere boekvormen en ja: natuurlijk heeft StOK ook meerdere boekenplanken vol met boeken die de sticker 'Rijmpjes en versjes' hebben meegekregen.

Al in 1778 schreef Hieronymus van Alphen het boekje *Proeve van kleine gedigten*, waarbij Van Alphen zich liet leiden door de gedachte dat kennis en inzicht tot deugd leiden. En omdat hij zich als schrijver van deze gedichten probeerde te verplaatsen in de positie van kinderen, wordt zijn werk regelmatig als het begin van de Nederlandse kinderliteratuur genoemd. Nog altijd zijn de volgende regels bij veel mensen bekend:

Jantje zag eens pruimen hangen, o! als eieren zo groot.
't Scheen, dat Jantje wou gaan plukken, schoon zijn vader 't hem verbood.
Hier is, zei hij, noch mijn vader, noch de tuinman die het ziet:
Aan een boom zo vol geladen, mist men vijf zes pruimen niet.

Verder dan deze regels kende ik het gedicht heel lang niet. Pas een aantal jaren geleden las ik de resterende regels en ontdekte dat Jantje braaf van de pruimen was afgebleven, terwijl ik al die tijd heb gedacht dat hij er stiekem wel een stel in zijn mond zou hebben gestopt.

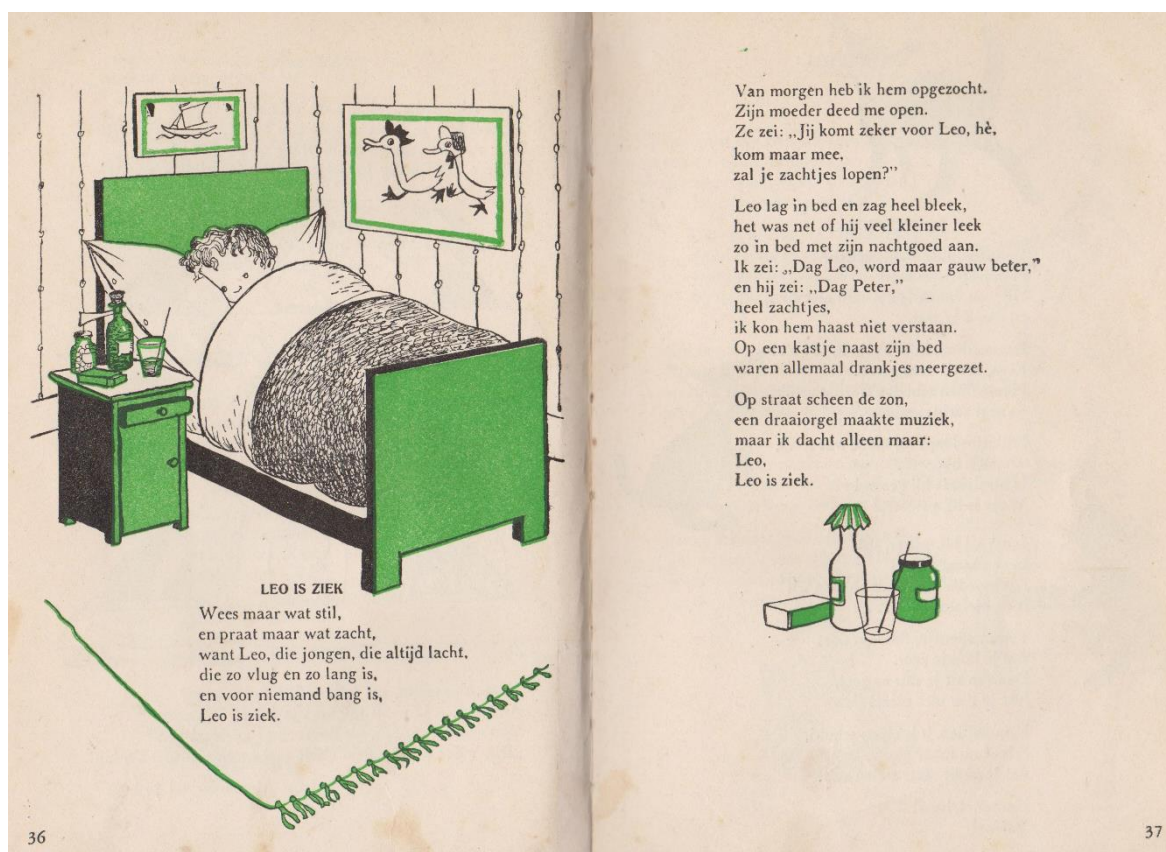
Na Hieronymus van Alphen zijn er nog talloze schrijvers en schrijfsters geweest die zich op het dichterspad hebben begeven. Mijn favoriet is toch wel Annie M. G. Schmidt. De versjes uit *Ziezo* heb ik eindeloos aan onze kinderen voorgelezen. En nog steeds kan ik gedeeltes opzeggen uit 'De tijd van elfjes is voorbij', 'Hendrik Haan', 'de Wimwam reus', 'Dikkertje Dap' en -natuurlijk- de onvergetelijke 'Pippeloentje'.

Maar het houdt niet op bij Annie en Hieronymus, dat wordt wel duidelijk in dit StOKpaardje!

Rijmpjes en versjes

Ik weet niet of het aan mijn opvoeding of aan mijn snoeplust te danken is maar van kinds af aan hield ik ervan versjes te lezen en uit mij hoofd te leren. Het was namelijk zo dat er bij ons in huis een reep chocola was te verdienen als je een versje van Hieronymus van Alphen op kon zeggen aan tafel. Ik weet ook precies welke gedichtjes van hem het kortst waren. Ik zal toen een jaar of tien geweest zijn. Ook had ik een plakboek waarin ik de door mijn oudtante opgestuurde versjes uit het Parool van Annie M. G. Schmidt plakte. En voor het slapen gaan was er altijd tijd voor het voorlezen. Vooral toen we kleiner waren, waren dat ook vaak gedichtjes. Behalve de kinderversjes van A. A. Milne ook de *Versjes uit de grabbelton*, *Rijmpjes en versjes uit de nieuwe doos*, *De ijsmuts van prins Karel* en *Het verloren schaap*. De laatste boekjes zijn van Han G. Hoekstra, de voorloper en tijdgenoot van Annie Schmidt. De versjes lopen net zo makkelijk en ritmisch als die van haar, en gaan zelfs over dezelfde stoute kinderen. Toch vind ik de rijmpjes van Han op een of andere manier soms iets persoonlijker, ze gaan vaak meer over de belevingswereld van de kinderen. Vroeger heb ik dat nooit zo bewust ervaren, maar bij het nalezen viel me dat op.

Een van de mooiste gedichten en zeker toepasselijk in deze Coronatijd vind ik, uit *Het verloren schaap*, 'Leo is ziek'.

En op 1 maart, bij het verwerken van de laatste rimpelige goudrenetten, komt steevast het volgende rijmpje uit *Rijmpjes en versjes uit de nieuwe doos* in me op:

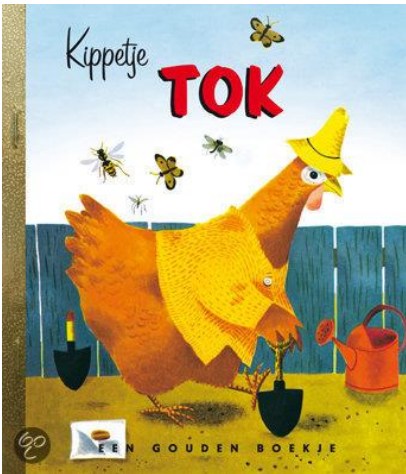
Op de eerste dag van maart
bakt oma Piep een appeltaart
appeltaart met krenten
vogeltjes in de lente
vogeltjes in de lindeboom
en opa rookt een pijp

Het fascineerde me dat de laatste regel nergens op rymde en dat het toch goed was.

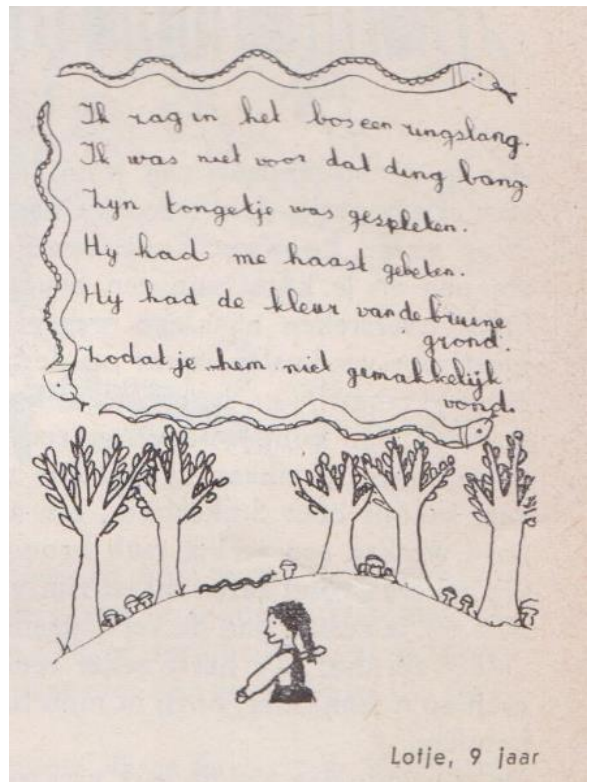

Henricus Gerard Hoekstra werd geboren in 1906 en overleed in 1988. Hij begon al in 1929 met dichten voor volwassenen en publiceerde voor het eerst in 1933. Pas in 1947 kwam zijn eerste kinderpoëzie uit, *Het verloren schaaap*, met gedichtjes die hij tijdens de oorlog voor zijn eigen kinderen Annebet en Joost had geschreven.

Tijdens de oorlog weigerde hij om lid te worden van de 'Kultuurkamer' en heeft dus in die tijd bijna niet gepubliceerd. Hij was journalist en schreef o.a. in Het Parool.

Hij schreef ook de reclamekinderboeken: *De avonturen van Flip en Flap* en het rijmverhaal *Het schoentje van Rozemarijn* en vertaalde een aantal Gouden Boekjes: *De hondenmatroos*, *Dierenpappa's en MIJN pappa* en *Kippetje Tok*. Ook vertaalde hij de boeken van Ellen MacGregor: *Juffrouw Hippelstik reist naar Mars* en *Juffrouw Hippelstik naar de diepzee*.

Veel meer over Han G. Hoekstra schreven Janneke van der Veer en Joke Linders in *De stoutie kinderen van Han en Annie*.

Van mijzelf werd, toen ik negen jaar was het volgende gedicht in het kinderblad *Kris-Kras* geplaatst.

Lot van den Akker

Bestuurslid Bert Meppeling hoorde dat 'Rijmpjes en versjes' het onderwerp van dit StOK-paardje was en bijna direct kwamen er herinneringen bij hem boven.

"In mijn jeugd jaren mocht mijn oudste broer graag dit vers declameren dat in het boekje *Op voetjes en pootjes* stond (De Arbeiderspers, 1954). Hij zal een jaar of tien à twaalf geweest zijn dat hij hieruit bij herhaling en met veel plezier voorlas - het liefst aan de eettafel. Daarbij sprak hij telkens het laatste woord van het couplet met klemtoon uit om in het laatste couplet dit nog eens met extra kracht uit te spreken.

Op de een of andere manier heb ik heel lang gedacht dat het om versjes van Annie M.G. Schmidt ging, maar dat was niet het geval. Jaren geleden heb ik over de bundel contact gezocht met Martin Ros, destijds redacteur van De Arbeiderspers. In het telefoongesprek dat ik met hem had, vertelde hij dat de auteur een zekere Peter was en onthulde toen ook dat achter die naam de schrijver Piet Heil schuilgaat.

Het boekje heb ik tot mijn spijt nooit tweedehands kunnen vinden, maar via het onvolprezen www.delpher.nl lukte het me om het vers terug te vinden, te weten in *Het Vrije Volk* van 25 april 1953. Wellicht dat lezers van het Stokpaardje er ook plezier aan beleven."

HEER KUYTELAER

Heer Kuytelaer van Keverjacht
hoort tot een adellijk geslacht.
Dat kun je zien; hij rijdt te paard,
hij spreekt beschaafd, is fijn besnaard.
Helaas heeft hij toch één gebrek:
bij 't eten zegt hij telkens

SMEK!

Heer Kuytelaer van Keverjacht
die zegt dat bovendien niet zacht.
O heden nee, dat zegt hij luid,
en 's morgens reeds bij zijn beschuit
klinkt telkens uit zijn eetvertrek
een krachtig en doordringend

SMEK!!

En de familie Keverjacht
heeft vele malen reeds getracht
een eind te maken aan zijn kwaal.
Heer Kuytelaer zegt dan brutaal:
"Kom mee aan tafel. Hebt u trek?"
En ja, dan komt het weer, dat

SMEK!

Toen heeft een tante Keverjacht
ten einde raad een plan bedacht
Ze zei: Je krijgt een half miljoen
wanneer je dat nooit meer zult doen.
Een half miljoen, dat is niet gek,
maar zeg dan nooit en nóóit meer

SMEK

Heer Kuytelaer van Keverjacht
zei: Goed. Toen is het geld gebracht.
En op het feestelijk diner –
wat denk je, zei hij SMEK? Welnee,
Hij nam een heerlijk stuk gebak
En zei: Ik dank u allen –
SMAK!

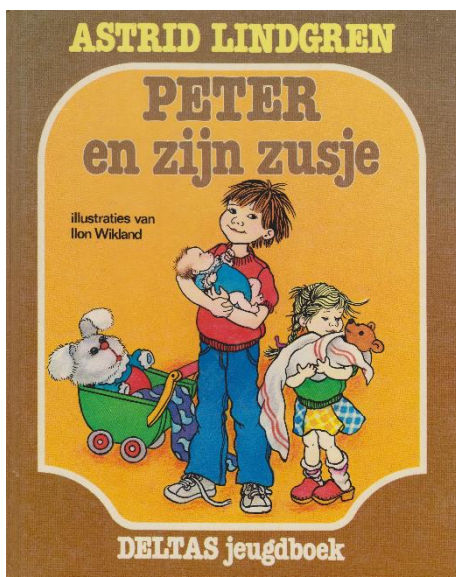
Boekbespreking

Peter en zijn zusje, door Astrid Lindgren

Het gebeurt niet vaak dat we nog een boek krijgen van zo'n bekende schrijfster!

Iedereen kent natuurlijk *Pippi Langkous*, *De gebroeders Leeuwenhart*, *Ronja de roversdochter*, *Wij uit Bolderburen*, e.v.a. Daarom vond ik het wel bijzonder om een nieuw boekje te ontdekken. Het gekke is dat het niet in haar bibliografie in Wikipedia vermeld wordt. Het boekje werd geschreven vóór *Ronja de roversdochter* (1978) en kwam in Nederland uit in 1979.

Het is een voorleesboekje voor peuters, met heel veel plaatjes.

Het jongetje Peter is verdrietig dat zijn nieuwe zusje, dat hij eerst zo graag wilde hebben, zo veel aandacht krijgt. Ze huilt ook nog de halve dag. Hij is zelfs een beetje jaloers en had liever een fietsje gekregen dan een zusje. Op een gegeven moment geeft hij de baby zelfs een klap en krijgt op zijn duvel. Hij wordt al verdrietiger en ondeugender. Hij doet van alles om maar de aandacht van zijn moeder te krijgen. Maar dan neemt zijn moeder hem op schoot en knuffelt hem en vertelt dat hij vroeger ook zo'n kleine brulaap was en dat dat later over gaat. Hij mag helpen bij de verzorging van de baby en als het zusje groter is, krijgen ze er nog een broertje bij. Nu kan Peter fijn met zijn zusje spelen en is er geen sprake meer van jaloezie.

Deze keer dus een heel pedagogisch werkje van de anders zo tegendraadse Lindgren!

Het boekje werd geschreven vóór *Ronja de roversdochter*, in 1978 en kwam in Nederland uit in 1979.

Astrid Anna Emilia Ericsson (14-11-1907 tot 28-2-2002) werd geboren in Zuid-Zweden. Het bleek al vroeg dat ze kon schrijven, maar pas in 1944 schreef ze haar eerste kinderboek, *Pippi Langkous*, een verhaal dat ze eerst aan haar dochtertje had verteld. Voor haar huwelijk met Store Lindgren in 1931 kreeg ze op haar 18e een zoon, Lars, die ze bewust alleen (samen met haar ouders) opvoedde. Later kreeg ze nog een dochter en twee zoons.

Ze streed voor de rechten van het kind en schreef wel 40 kinderboeken, waarvan er uiteraard ook meerdere in de StOK- collectie zijn te vinden.

Ook won ze veel prijzen, zowel in Zweden (de Niels Holgersson-medaille en de Hans C. Andersenprijs) als in Nederland (drie maal de Gouden Griffel, voor *Lotte uit de Kabaalstraat*, *De gebroeders Leeuwenhart* en *Ronja de roversdochter*).

Wie meer over Astrid Lindgren wil lezen kan terecht op internet/Wikipedia.

Het boekje *Peter en zijn zusje* werd geïllustreerd door Ilon Wikland (geboren in Estland in 1930), die meerdere boeken van Astrid Lindgren van illustraties heeft voorzien (*Richard Leeuwenhart*, *Karlsson op het dak* en *Mio, mijn Mio*). In 1944 verhuisde Wikland naar Zweden en kwam ze in aanraking met de uitgeverij die de boeken van Lindgren verzorgde. Haar plaatjes zijn fris en er is veel op te zien.

Ilon Wikland won voor haar werk de Elsa Beskov-medaille, uitgelooft door de Svensk Bibliotekförenig. Over haar is ook meer te lezen op internet (Wikipedia).

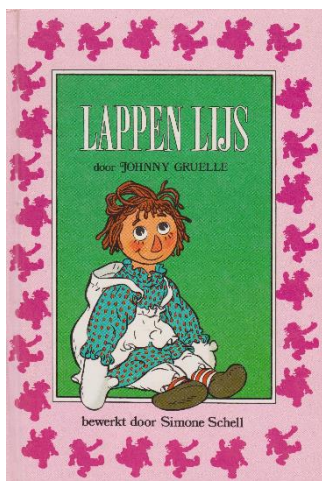
Lot van den Akker

Nieuwe aanwinsten

De lotgevallen van Ploetje en Mopie, vervolg op *Tripje*, geschreven en getekend door Henk Backer, uitgegeven ca. 1920 door het Rotterdams Nieuwsblad. Tekeningen in zwart/wit. 79 pagina's. Afmetingen: 21 bij 30 cm. Genre: Krantenstrip, beeldroman, avonturen

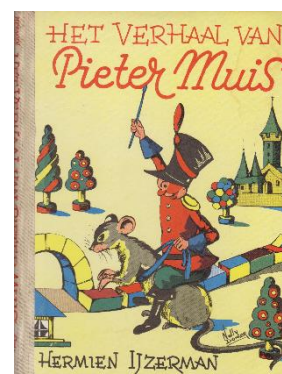
Peter en zijn zusje door Astrid Lindgren, illustraties van Ilon Wikland, vertaald door M. van Marwijk. Uitgegeven in 1979 door Zuidnederlandse Uitgeverij te Aartselaar. ISBN 90 243 1914 3. 28 pagina's. Afmetingen: 21 bij 26 cm. Genre: voorlichting, kleuterboek. Voorleesboek (Zie boekbespreking)

Rood wit blauw, bloemlezing kindergedichten, samengesteld door Mies Bouhuys met tekeningen in zwart/wit en één steunkleur van Atie Siegenbeek van Heukelom. Uitgegeven in 1957 door J. F. Duwaer & zonen te Amsterdam. 2e deeltje. 48 pagina's. Afmetingen: 15 bij 24,5 cm. Genre: gedichten, vanaf 12 jaar, lagere school.

Lappen Lijs door Johnny Gruelle, geïllustreerd in kleur door Daan Jippes en vertaald door Simone Schell. Uitgegeven in 1980 door Oberon BV te Haarlem. 95 pagina's. Afmetingen: 15 bij 23,5 cm. Genre; Losse verhalen, kleuterboek.

Het verhaal van Pieter Muis, geschreven en getekend in zwart/wit door Hermien IJzerman. Uitgegeven in 1949 door A. Roelofs van Goor te Meppel. 96 pagina's. Afmetingen 10 bij 21cm. Genre: speelgoedverhalen, 6-8 jaar

Lot van den Akker

Tineke, bedankt!

Tot onze spijt moeten we afscheid nemen van onze vaste medewerkster Tineke Aronson. Zet -na aantal jaren- een streep onder het schrijven van artikelen voor het StOKpaardje.

Vanaf maart 2014 was ze vrijwilligster bij StOK en bijna direct maakte ze deel uit van onze redactie. Haar stukjes waren altijd persoonlijk en gedegen qua kennis en achtergrondinformatie. Zo schreef ze o.a. over de Kinderboekenweek en haar liefde voor lezen, over vakantie in Gelderland en wat Cissy van Marxveldt hierin betekende, over Pietje Bel en over de illustraties van Hans Borrebach, een liefde, waar ze na bestudering toch haar twijfels over had.

We zullen haar prettig leesbare en goed uitgewerkte artikelen missen.

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
p/a Het Stadshuus
Markt 3
7241 AA Lochem
info@stichtingtoudekinderboek.nl
www.stichtingtoudekinderboek.nl
ISSN 1873-9474 (gedrukt)
ISSN 2211-7989 (online)
IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

Doelstelling

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

StOK is een culturele ANBI

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](#) of bellen.

